

El llenguatge

30/III/1978

Els dits de la mà

Sovint ens pregunten pels dits de la mà. Com tantes altres coses, els dits de la mà també tenen nom, que a estudi tots havíem après de cor —en castellà, és clar—, d'acord amb l'ensenyament memorístic de la nostra època. El fet és que aquest coneixement ha generalment persistit i, periòdicament, desvetlla en els qui el posseïxen, la curiositat de saber la correspondència d'aquells noms.

N'hi ha prou, si es vol satisfer aquesta curiositat, o aquest interès, de consultar el Diccionari Fabra a la paraula dit, on podem llegir que els cinc dits de la mà són anomenats gros o poize, índex o indicatiu, del mig o del cor i xic, auricular o menovell. Deu noms, doncs, per a cinc dits, encara que no repartits equitativament, ja que l'anular només en té un i, en canvi, el darrer de la sèrie en té tres. Però si, a més, consultem el magne Alcover-Moll, encara hi trobarem més denominacions. En transcrivim només una selecció: (1) pois, (2) apuntador, mestre, (3) gran, llèpot, (5) menuell. El que fa més gràcia, és clar, és menovell o menuell —Com es diu, 'meñique', en català?, és sovint, la pregunta més precisa que es formula. Hom sent fàcilment la temptació de relacionar aquestes formes, clarament diminutives, amb menut, però el cas és que en cap dels repertoris habituals no se n'indica l'etimologia.

Caldria també fer observar que el dit per antonomàsia és l'índex o indicatiu. Es a dir, quan es diu el dit, sense especificar quin, es tracta de l'índex. Això s'esdevé quan és qüestió d'expressar les operacions que se solen fer amb el dit, especialment, és clar, assenyalar o indicar. Una pràctica realitzada sistemàticament amb el dit durant molts anys, per bé que en els darrers temps asprament criticada, és la de proveir els càrrecs públics. A nosaltres també ens sembla blasmable, però sempre ens hem resistit a dir-ne «a dit». Es cert que bé diem a mà i a màquina, i encara trobaríem més exemples anàlegs, però en el cas concret de l'expressió «a dit», i en altres de semblants, creiem que es tracta d'una imposició i, per molt que s'hagi generalitzat, ens la mirem amb suspicàcia. Hi creiem veure una manifestació més de la tendència que desvirtua el nostre sistema de proposicions i que fa resoldre amb la preposició a casos que tradicionalment es resolien amb les preposicions de i amb. Diem, no hi ha dubte, assenyalar algú amb el dit, i aquesta acció pot comportar —entre altres resultats no tan falaguers— el nomenament per al càrrec més cobejat.

Albert Jané